

Visą gyvenimą skyręs rezistencinei kovai

Gegužės 5 d. „Darbe“ publikavome kraštotyrininko Algimanto Stalilionio parengtą pasakojimą apie iš Deglėnų kaimo kilusį savanorį, diplomata, Policijos departamento direktorių Kazį Svilą (1892–1943). Šiame numeryje skaitytojams siūlome keliauti K. Svilio sūnaus – partizano, pogrindininko, politinio kalinio, Vasario 16-osios gimnazijos Hiutenfelde (Vokietija) mokytojo Vytauto Svilio (1925–1992) vingiuotais gyvenimo keliais. Anot medžiagą rinkusio A. Stalilionio, kai kurie vingiai atrodė tokie netikėti ir šokiruojantys, kad net teko konsultuotis su profesionaliais istorikais. Kraštotyrininkas naudoja Lietuvos centriniame valstybės archyve surinkta medžiaga, Lietuvos laisvės kovų sąjūdžio (LLKS) narės Danguolės Žemaitienės publikacija „Varpo“ žurnale (2009 m. Nr. 177), poeto, etnologo Gino Žemio rankraščiu. Kruopščiai surinktus istorinius faktus papildė Panevėžyje gyvenančio V. Svilio pusbrolio, bendravardžio Vytauto Svilio prisiminimai, kuriuos taip pat užrašė A. Stalilionis.

Gaila, kad savo gyvenimo saulėlydyje pasiligojęs V. Svilas negalėjo atvykti į Nepriklausomybę atkūrusią Lietuvą. Savo įvairiapuse veikla ištikimybę tėvynei liudijęs patriotas amžinojo poilsio atgulė Hiutenfeldo miesto kapinėse.

Sigitas KANIŠAUSKAS

Pagrindinę veiklą pradėjo būdamas gimnazistas

Vytautui Svilui buvo 15 metų, kai Lietuvą 1940 m. birželio 15 d. okupavo Raudonoji armija. Tuo metu jis su tėvais gyveno Kaune, mokėsi „Saulės“ gimnazijoje. Patriotiškumo dvasia išugdytas jaunuolis nesvyruodamas stojo į jaunųjų pogrindininkų

Vytautas Svilas pirmą kartą į sovietų saugumiečių rankas pakliuvo būdamas 15 metų

gretas – kartu su kitais moksleiviais spausdino ir platino antisovietinius atsišaukimus. Neapykantą okupantams stiprino ir tėvelio, buvusio Policijos departamento direktoriaus Kazio Svilio suėmimas 1940 m. liepos 14 d. Jis buvo išvežtas į Maskvą ir 1943 m. sušaudytas.

1940 m. spalio 29 d. sovietinis saugumas septynis jaunuosius pogrindininkus, tarp jų ir V. Svilą, areštavo. Kitų metų kovo 8 d. jam buvo skirta penkerių metų laisvės atėmimo bausmė. Laimė, nepilnametis kalėjime praleido tik kiek daugiau nei porą savaičių. Išgelbėjo V. Svilio mamos vokiška kilmė. Pagal sovietų ir nacių susitarimą, vokiečių kilmės asmenys ir jų šeimų nariai galėjo išvykti į Vokietiją. Tačiau V. Svilas buvo nuteistas. Sovietai sutiko išleisti tik mainais į kelis Vokietijoje kalintus

Vytautas Svilas su mama Milda Alisa ir seserimi Aldona.

komunistus. Taip kovo 25 d. jaunas pogrindininkas ištrūko iš sovietinio kalėjimo ir išvyko į Vokietiją, kur jau gyveno jo mama Milda Alisa Svilienė ir metais vyresnė sesuo Aldona.

V. Svilas į Lietuvą grįžo 1943 m. Apsigyveno tėvų namuose Kaune (dab. Radastų g. 27). Supratęs, kad sovietus pakeitė kiti okupantai ir iliuzijos hitlerinės Vokietijos pagalba atkurti Lietuvos valstybę žlugo, 18-metis jaunuolis vėl įsitraukė į pogrindinę veiklą. Šį kartą – Lietuvių fronto (LF) gretose. LF įsikūrė dar 1941 m. vasarą, kai nacių valdžia uždraudė Laikinosios Vyriausybės veiklą. V. Svilas tapo LF visuomenei skirtu leidiniu „Į laisvę“ vyriausioju ekspeditoriumi. Tai buvo nelengva ir atsakinga užduotis, nes laikraščio tiražas siekė per 10 tūkst. egzempliorių, kurie turėjo pasiekti visus Lietuvos regionus.

V. Svilio tėvų namai Kaune virto ne tik pogrindinės spaudos sandėliu, bet ir LF aktyvistų susitikimų vieta. Ją netruko suuosti nacių saugumiečiai – gestapininkai. 1944 m. gegužės

namuose mažai būdavo. Vieną dieną, kai jo nebuvo, namuose apsilankė du civiliai asmenys ir ėmė klausinėti apie Vytautą. Labai mandagūs, pagyrė, kad gražus ūkis ir gyvenamas namas. Prisistatė kaip Vytauto draugai, aiškino, kad nori su juo susitikti. Tėvukui kilo įtarimų, kad apsilankė kažkokie pareigūnai. Kai nepažįstamieji išėjo, tėvas nuėjo į Vytauto kambarį ir nusigando. Ant stalo gulėjo žemėlapis, kompasas, šalia pistoletas. Kai grįžo Vytautas, tai tėvukas jį apibarė ir liepė tučiuojau paslėpti ginklą. Vytautas prisipažino, kad pabėgęs nuo gestapo ir slapstosi. Visiems buvo keista, nes Vytautą gaudė rusai, o dabar ir vokiečiai.

Nusileido netoli Lekėčių

LF parūpintu fiktyviu pasu Stasio Bružo pavarde V. Svilas pagrindinę veiklą tęsė Jurbarko valsčiuje. Jį globojo Lietuvos laisvės gynėjų organizacijos įkūrėjas ir vadovas Petras Paulaitis. Vykdydamas šios organizacijos užduotį, V. Svilas kartu su aštuoniais pogrindininkais 1944 m. vasarą artėjant frontui išvyko į Vokietiją mokytis partizaninės kovos taktikos ir veiksmų.

Į Lietuvą sugrįžus Raudonajai armijai, 1944 m. gruodžio 18 d. V. Svilas kartu su trimis bendražygiais lėktuvu buvo atskraidintas į antrą kartą sovietų okupuotą tėvynę ir parašiotu nusileido miške netoli Lekėčių (dab. – Šakių r.). Šį Suvalkijos miestelį supančioje Rūdšilio girioje 1951 m. gegužės 22 d. žuvo iš Dovydų kaimo kilęs žurnalistas, pasipriešinimo nacių ir sovietų okupaciniais žėnimams žymus veikėjas Julijonas Būtenas (1915–1951).

V. Svilas priklausė kapitono Prano Gužaičio vadovaujamam partizanų būriui, veikusiam dabartinių Raseinių, Jurbarko, Kėdainių rajonų teritorijose. Turėdamas suklastotus dokumentus, įsidarbino Jurbarko girininkijoje, atliko partizanų dalinio žvalgybos ir ryšių užduotis, perdavinėjo korespondenciją, platino partizanų spaudą. 1945 m. birželio 22 d. prie Eržvilko (dab. – Jurbarko r.) V. Svilas buvo suimtas.

Kovą tęsė tremtyje ir okupuotoje tėvynėje

Po žiauraus tardymo V. Svilui sovietinis teismas skyrė 15 metų katorgos darbų ir 5 metus tremties.

Nuo 1946 m. dirbo Vorkutos anglies kasyklose. Išsekęs ir susirgęs pateko į ligoninę. Vėliau, joje dirbdamas sanitaru, baigė medicinos kursus. Paskirtas kasyklų felčeriui. Vorkutoje, pirmoje kapitalinėje šachtoje, 1953 m. dalyvavo organizuojant kalinių streiką. Palaikė ryšius su kitais lageriais (per išvykas su jo suburta krepšinio komanda), platino

62-ajame lageryje leidžiamą „Varpą“ ir kitą pogrindinę literatūrą. 1954 m. Vorkutoje su Edvardu Laugaliu vadovavo Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos (LLKS) pirmosios kapitalinės šachtos komitetui. Dalyvavo kalinių streikuose ir 1955 m.

Praėjus trejiems metams po Stalino mirties, 1956-aisiais amnestuotas. Grįžęs į Lietuvą negavo leidimo gyventi Kaune. Apsistojo Marijampolėje, dirbo melioracijos inžinieriumi-darbų vykdytoju.

Griežtos konspiracijos sąlygomis dalyvavo pogrindinėje LLKS veikloje. Klaidėjo 1963 m. vykusiame LLKS slaptame suvažiavime išrinktas valdybos nariu ryšiams su užsieniu. Patyręs pogrindininkas fiktvyviai vedė vokiečių kilmės šilutiškę, atsisakė pilietybės ir 1966 m. gruodžio 2 d. gavo leidimą išvykti į Vakarų Vokietiją.

Dirbo Vasario 16-osios gimnazijoje

Aplankęs Kanadoje gyvenusią seserį Aldoną Kraig, grįžo į Vakarų Vokietiją. Įsidarbino mokytoju Vasario 16-osios lietuvių gimnazijoje Hiutenfelde. Aktyviai dalyvavo visuomeninėje ir politinėje veikloje, rašė straipsnius lietuvių išeivijos spaudoje, organizavo Bendrojo Amerikos lietuvių fondo (BALF) pagalbą Lietuvoje likusiems nuo karo nukentėjusiems bičiuliams bei bendraminčiams. V. Svilas buvo renkamas į Vokietijos lietuvių bendruomenės garbės teisną ir valdybą, atstovavo jai Pasaulio lietuvių bendruomenės Seime Toronte (Kanada), dalyvavo įvairiose akcijose Lietuvai vaduoti.

1970 m. V. Svilas su turistų grupe atvyko į Lietuvą. Sovietų saugumiečiai bandė jį užverbuoti. Nepavykus to padaryti, V. Svilui buvo uždrausta sugrįžti į okupuotą tėvynę.

Dalyvavo Gotlando komunikato pasirašymo ceremonijoje

1989 m. liepos 30 – rugpjūčio 6 dienomis V. Svilas dalyvavo Švedijai priklausančioje Gotlando saloje organizuotos 36-osios Europos lietuvių studijų savaitės (ELSS) renginiuose. Jos metu buvo pasirašytas ir paskelbtas Gotlando komunikatas. Šiuo dokumentu Lietuvos ir išeivijos įvairių politinių jėgų atstovai pirmą kartą pareiškė, kad svarbiausias tautos tikslas yra Nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimas. Apie susitikimą Gotlande su V. Svilu tuometis Lietuvos komunistų partijos centro komiteto ideologijos skyriaus vedėjas Justas Vincas Paleckis prisiminimuose rašo: „Vytautas Svilas – politinis kalins,

11 metų praleidęs Vorkutos lageriuose, kurio tėvas buvo sušaudytas karo metu Maskvoje, – pirmąją diskusijų dieną metė sunkius kaltinimus profesorui Č. Kudabai. O antrąją – man. Tačiau savaitės pabaigoje su juo ir jo bičiuliais kalbėjomės gan draugiškai. O susitikus po metų, 37-ojoje ELSS Šveicarijoje, nepasitikėjimo ledai jau visai aptirpo. Ir Č. Kudaba, ir aš draugiškai bendravome su V. Svilu

Kaziui Svilui ir jo sūnui Vytautui Svilui skirtas stogastulpis Kryžių kalnelyje prie Kauno VI forto.

dar keletą metų, man teko svečiuotis jo namuose Vokietijoje, Darmštate. Abu su profesoriumi dalyvavome mišiose Vilniaus arkikatedroje, kurias V. Svilui mirus aukojo monsinjoras Kazimieras Vasiliauskas. Šiuos prisiminimus galima rasti oficialiame buvusio europarlamentaro tinklalapyje www.paleckis.lt

1991 m. Vokietijoje V. Svilas vedė jį aplankusią katorgos draugo dukrą Emą Pakutinskaitę. Tačiau jau sunkiai sirgdamas į Nepriklausomybę atkūrusią Lietuvą V. Svilas nebegalėjo sugrįžti. Mirė 1992 m. balandžio 10 d. Hiutenfelde. Palaidotas šalia Lietuvių Vasario 16-osios gimnazijos esančiose kapinėse. Po mirties V. Svilui pripažintas Kario savanorio teisinis statusas.

Parengė
Algimantas STALILIONIS
Laisvino VIZBARO,
Vytauto SVILIO asmeninio
archyvo, Lietuvos Ypatingojo
archyvo nuotraukos

Pasvalio rajono savivaldybės administracija viešojo konkurso būdu nuomoja 136,90 kv. m bendro ploto negyvenamąsias patalpas, esančias Pasvalyje, Vytauto Didžiojo a. 6, administracinei, finansinei ir draudimo veiklai. Minimali pradinė nuomos kaina – 1,00 Eur už 1 kv. m per mėnesį. Nuomos sutarties trukmė – ne mažiau vienerių ir ne daugiau dešimties metų.

Konkursas dalyvių vokai su paraiškomis priimami darbo dienomis nuo 2020 m. gegužės 21 d. iki 2020 m. birželio 1 d. 9 val.

Konkursas įvyks 2020 m. birželio 1 d. 9.30 val. (Vytauto Didžiojo a. 1, Pasvalys, II a., posėdžių salėje).

Vokus su prašymais dalyvauti konkurse priima, papildomą informaciją teikia Strateginio planavimo ir investicijų skyriaus vyriausioji specialistė Virginija Antanavičienė (Vytauto Didžiojo a. 1, Pasvalys, 321 kab., tel. (8 451) 54 114, v.antanaviciene@pasvalys.lt).

Nuomos konkurso sąlygos skelbiamos Pasvalio rajono savivaldybės internetiniame tinklapyje <http://www.pasvalys.lt/>, skiltyje „Skelbimai“.